

Arkæologerne må tale arkæologiens sag

– hvem skulle ellers?

Af Flemming Møller Mortensen, MF for S. Kulturarvs-ordfører

Der må være et problem, et misforhold eller en disharmoni, siden jeg som politiker blev mødt med overraskelse og undren ved min deltagelse på konferencen "Politisk arkæologi og arkæologisk politik". Burde det ikke være ganske naturligt, at en sådan overskrift skabte interesse blandt såvel arkæologer som kulturpolitikere? Sådan er det åbenbart ikke i Danmark. Hvordan mon det kan være?

Programplanlægningen og afviklingen af konferencen fortjente ellers, at dialogen og den gensidige interesse var til stede.

I oplægget til konferencen blev det fremhævet, "at humanistisk videnskab skal retfærdiggøre sin eksistens, og i højere grad være samfundsrelevant og rentabelt, som følge af den aktuelle politiske dagsorden". Heri lå en så stor provokation, at jeg måtte finde tid til deltagelse.

Spørgsmålet om hvem det er, der skal sætte såvel værdi på arkæologi, som dagsorden for den faglige og videnskabelige udvikling af arkæologien, er af helt afgørende betydning. Jeg mener, at arkæologerne i langt større omfang skal markere sig og opponere mod de tendenser, man føler arbejder i ugunstig retning for faget. Hvis ikke arkæologerne skal gøre det, hvem skal så!!

Store dele af det politiske niveau er formodentlig ganske uvidende om fagets forhold, hvorfor det vil være nyttigt at ændre herpå. Det kunne ske ved at komme i deputation for Kulturudvalget eller initiere anden form for debatfora. Lobbyisme praktiseres af næste alle og præges ofte af gensidig interesse.

I tidens markedsøgende tendens stræbes der efter gunstigere driftsøkonomiske forhold for de enkelte museer og for den praktiske arkæologi. Spørgsmålet er imidlertid, hvorvidt det giver de bedste betingelser for den faglige og visionære udvikling, samtidig med gode vilkår for den så væsentlige folkelige interesse og opbakning?

Jeg er rent personligt ikke i tvivl! Min oplevelse er, at arkæologien i dagens Danmark i høj grad bærer præg af ufrihed. Med ufrihed mener jeg, at fagets

udøvere eksempelvis ikke involverer sig i debat eller prægning af faget, for at sikre popularitet og deraf afledt økonomi fra det politiske system.

På flere punkter kan jeg forestille mig, at man som arkæolog vil noget andet og mere. Videnskab egner sig ikke godt til forudbestemte retninger og fastlåste rammer. Der skal være en afpasset balance mellem det frie og det ufrie politisk retningsbestemte.

Konferencens debatindhold om forskning skærpede min opmærksomhed, og jeg har efterfølgende tænkt meget herover.

Den forsknings- og formidlingsmæssige dimension halter alvorligt efter det ønskelige og efterlever ofte end ikke de vedtagne internationale konventioner. Kritikere af arkæologien kan hævde, at der graves og graves, og hvad er det så, vi får ud af det! Der skal helt anderledes sikres sammenhæng og opfølgning, så alle får udbytte og glæde af fund og viden. Det være sig lige fra gæster på museerne, til vidensdeling blandt forskere overalt i verden.

Museerne skal naturligvis have deres forskningsenheder, som er tilknyttet universiteterne, Kulturarvsstyrelsen eller Nationalmuseet. Og en central museumsfunktion må etableres. Den skal sikre den nødvendige koordinering af forskning og formidling blandt forskere i Danmark samt til forskermiljøer rundt i verden.

Forskning inklusiv formidling af viden skal bidrage til at sikre den positive omtale og forståelse af for-

målet og baggrunden for arkæologiens folkelige værdi og nytte.

At arkæologisk forskning flere gange er ønsket iværksat ud fra snævre politiske ønsker, finder jeg helt og aldeles upassende og i strid med god videnskabelig praksis. Den videnskabelige proces må og skal sikres.

At arkæologien tidligere er blevet kombineret med og gidseltaget af snæver nationalopfattelse og nationalidentitet forstår jeg, men at det også kan være gældende i dag, er jeg ret uforstående overfor. Nok er vi en nation, men få kilometer fra os er der andre nationer. Mon ikke den ”nationale arkæologi” vil præges af den aktuelle verdens udvikling, hvor globalisering vedkendes og accepteres?

Mit ønske skal være at arkæologi i fremtiden præges mindre af nationale geografiske grænser, men udfoldes til naturlige helheder, hvor forskning og indsats vægtes samlet.

De tendenser, der fortsat måtte være til gidseltagning i nationalromantisering eller snæver national dyrkelse, må der argumenteres mod.

Jo mere fri forskning der praktiseres, des bedre og mere overraskende forskning vil vi blive vidner til.

At arkæologien har mistet noget af sin fordums anseelse og respekt, ser jeg også i sammenhængen med den stigende markedsgørelse. Alt for mange lokale sager har fået klart prædikat af, at museet ikke primært graver i jorden, men graver i private folks lommer for at skaffe penge til det gravearbejde, som museet finder spændende eller måske endda til sikring af den generelle museumsdrift. En helt uholdbar situation, som skal forandres. Faget har brug for popularitet og fascination – ikke for negativ kritik og miskreditering!

Vi har med et område at gøre, som er af klar fællesskabs interesse. Derfor skal der også herske en opfattelse af at alle både nyder godt af og bidrager til arkæologien.

Fortidsmindernes bevaring har altid været og er fortsat den dag i dag truet af tidens udvikling og lyst. Fra politisk side må vi se alvoren i øjnene og

til stadighed sikre, at lovgivningen tager alle de forbehold, der skal til for netop at imødegå skader og overgreb. Anlægsbyggeri og landbrugets intensivering trækker i vor tid hårdt på fortidsminderne. Eksempelvis giver dybdepløjning ingen mening forud for skovrejsning, alligevel er det fortsat lovligt! Sanktioner over for lovovertrædelser står alt for ofte slet ikke i forhold til de skader, der er forvoldt, og værst af alt så giver det en stiltiende legalisering af lovovertrædelserne – helt uacceptabelt, at vi ikke i nutiden kan sikre en bedre beskyttelse.

Jeg mener, at lovgivningen langt fra er entydig nok i sin skelnen mellem ”kan-” og ”skal-opgaver”, når det gælder lodsejernes og kommunernes forpligtigelser. En ændring må til og denne kunne måske med fordel sammentænkes med ændringer i Naturbeskyttelsesloven. Ønskeligt vil det være med en egentlig kulturarvs lov, hvor en samlet vurdering og formulering af den egentlige arkæologiske politik også vil kunne indgå.

Ordet kulturarv har vundet indpas i det danske sprog, ligeså Kulturarvsstyrelsen! Måske har hverken begreb eller institution endnu helt fundet sit leje i virkeligheden. Men begge bærer præg af modernitet og klinger godt i danskernes ører og mund, også blandt politikere. Sammen skal vi nu bidrage til definition af indhold og formulering af opgaver. At Kulturarvsstyrelsen på konferencen blev betegnet som ”en stor entreprenørvirksomhed” vækker stof til eftertanke, ligeså at styrelsen måske ikke er tilstrækkelig politisk uvildig set i forhold til kritisk stillingtagen.

Ændringer af Museumsloven fandt sted i 2002, måske det snart er på tide med en lovrevision.

Medio april 2009 bliver et lovforslag til ændring af museumsloven fremlagt i Folketinget. Forslaget har til hensigt at sikre fælles betaling for nødvendige udgravninger hos private, mindre erhvervsvirksomheder samt mindre landbrug. Yderligere skal prøvegravninger være obligatorisk, hvis museet finder det nødvendigt. Skadevolder-princippet fastholdes, når det gælder store private samt offentlige virksomheder.

Fortidsminde-fonden (efter princip som Stormflods-fonden) skal sikre midler til såvel gravning, som

den efterfølgende registrering, konservering, formidling samt forskning. Håbet er, at den øgede økonomiske frihed vil bidrage til at bringe såvel større faglig sammenhæng mellem og kvalitet i opgaverne, som større folkelig forståelse for arkæologien.

Mange politikeres lærersætning synes at være "at sikre lavest acceptable serviceniveau". Forstå det, og du vil være klogere på meget!

Derfor skal arkæologien "vågne op" og fremover i langt højere grad vække den folkelige interesse og opposition. Sammen skal I fastsætte niveauet for, hvad der er acceptabelt og lade det klinge til de politiske beslutningstagere.

Mine bedste ønsker for arkæologien.

Flemming Møller Mortensen
MF for S. Kulturarvs-ordfører.

